

REDACTIA

Arad, Deak Ferenc-utca nr. 20.

ABONAMENTUL

Pentru Austro Ungaria:
pe un an 20 cor.
pe 1/2 an 10 "
pe 1/4 an 5 "
pe o luna 2 "

N-rii de Duminecă pe an 4 coroane.

Pentru România și străinătate pe an 40 franci.

Manuscripte nu se înapoiază.

TRIBUNA POPORULUI

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deak Ferenc-utca nr. 20

INSERTIUNILE:

de un șir garmond: prima dată 14 bani; a doua oară 12 bani; a treia oară 8 b de fiecare publicațiune

Atât abonamentele, cât și insertiunile sunt a se plăti înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 508

Scrieri nefrancate nu se primesc

Spiritul destructiv.

Este important și de mare folos rolul pe care are să-l îndeplinească presa în viața publică. Incomparabil mai mare este însă pacostea ce o aduce presa atunci, când propagă idei și principii contrare fireștilor și temeinicilor întocmiri sociale.

Intotdeauna ne-am ridicat glasul contra presei șoviniste din țeara noastră, care în loc să fie propagatoare a lumii și bunel înțelegeri, paznica dreptății și a adevărului, ține calea unei neîntrerupte cultivări a urei și disprețului, a grandomaniei și tendințelor de opresiune.

Nu odată am accentuat, că agitațiunile presei șoviniste contra naționalităților nu numai că duc la o înrădăcit, la o forțată îndepărtare a neamurilor care constituiesc această țeară, de către elementul dominant, ci am și dovedit că acei mănuiitori ai condeiului care fac pe fervenții apostoli ai șovinismului nu sunt sinceri; ba și mai mult, urmăresc scopuri pe cât de primejdioase pentru obște, pe atât de rentabile pentru apetiturile și interese particulare.

Știut este, că în țeara noastră, astăzi, să te declari numai că faci parte din „națiune”, care e „singura existentă” și care e „însa-și țeara”, și te-ai ridicat peste o serie de cerințe morale care te-ar evalifica pentru vre-o destoinicie.

Am îndigetat în diferite rînduri, că largi porți să deschid parazitismului, care e cea mai primejdioasă boală socială, la ale cărei ravagii se reduc cele mai mari și mai cumplite mizerii și neajunsuri ale țării.

O presă destrăbălăta, cu etichete și lozince sfiorătoare și „moderne”, otrăvește straturile sociale. Sub înriurirea presei își perde echilibrul fireștii judecăți și conduitei morale normale, omul serviciului public, încât devine tiranul acelora pe cari e menit să-i servească; așa zisa albăstrime devine o groază, un vrăjmaș al muncitorimii; ear clasa poreclită cultă sfidează credința, întocmiri și aspirațiuni...

Intotdeauna am vestejit pornirea în această direcție a presei maghiare și prilegiu avem astăzi să vedem chiar un organ maghiar, din tabera guvernamentală, pe agrarul „*Hažánk*”, ridicând și el cuvântul contra distrugătorilor moralului. Eată ce scrie „*Hažánk*”, într-o polemică cu guvernamentalul: „*Budapesti Napló*”:

„D-voastră, stimate d-le Vészi, înainte de a ști poporul ceti, scrie și judeca, îi turnați în cuget probleme despre egalitatea oamenilor, probleme de cari se tulbură și capetele d-voastră și din cari poporul nu pricepe altceva decât că pământul și autoritatea morală sunt acaparate pe nedrept. D-voastră, stimate d-le Vészi, (și mai ales d-ta) așa începeți instrucția: „proprietarul de pământ gunoiește cu sudoarea apoi cu cadavrele poporului”. Ear după această expunere a gunoierii vă bateți pe pept, că ați deschis ochii libertății, deși nu ați făcut altceva decât ați deșteptat patima, ură și neîncredere și ați înjugat pacnică desvoltare so-

cială la terorismul patimilor poporului. D-voastră nu cultivați pomul liberalismului, ci buruiiana destrăbălării, care ametește și înnebunește. Și fiindcă ați reușit ca prin dose de dogme sociale să tulburați sentimentul masselor, să îndreptați poporul dela conducătorii săi naturali, să-l faceți să urească societatea și fiindcă și dragostea de cântec ia omorât-o amalganul de teorii contrabandate din străinți: pentru aceste motive pe d-voastră vă socotesc de agenți de emigrare și de compromițătorii (megrontó) rassei mele.”

Este un maghiar patriot, acela, care scrie astfel la adresa lui Vészi (Veis), pe care îl declară de „spiritul destructiv”, în lupta publicistica, pentru moralul public.

Nu vom cita mai mult, din scri-sele lui „*Hažánk*”, căci credem în deajuns pasagiul citat, caracteristic atât pentru Vészi, cât și pentru atitudinea ce a luat ziarul agrar față de acel celebru al zilei. Ș’apoi cine nu cunoaște pe acel erou al înscenărilor șicanelor și goanelor contra deputaților naționaliști din Dieta?

Ceea-ce am vrut să scoatem în evidență este numai atata, că și între maghiari a început să isbucnească spiritul vrăjmaș „patriotismului panglicarilor politici neo-maghiari.”

Când cu satisfacție luăm act de întărirea și creșterea acestui curent sănătos, ne rămâne o întrebare: cum de d-l Vészi s’a ridicat și se menține într-o situație foarte apropiată de primul ministru?...

Alegerea dela Făget s’a terminat azi noapte cu biruința lui Dr. Nemes Zsiga, care a întrunît 602 voturi față de 581 voturi obținute de Iuhos Gyula, candidatul administrației.

Răvaș dela Sibiu.

— Revistă. Bilant. —

I.

— 22 Februarie n.

Domnule Redactor!

Nația românească, de care și dumniata te ții, este de ginta latină, adică Romană bravă.

Ca atare, nația românească are o mulțime de daruri și derivatele lor, tot unul ca unul, adică ceva *prima*, cum s’ar zice în bogata limbă comercială românească.

Mulțumim ție Doamne, că noi (adecă nația), de fel nu suntem ca alte neamuri păcătoase și oropsite de Dumnezeu.

Nația românească (adecă noi) — ca să împrumut fraza unui inspirat naționalist, — un falnic comet este, care vertiginos se înalță, și „mere”, „mere”, tot înainte „mere”, prin aștri și me teorii, prin timpul seculari, mereu gândindu-se, în evoluția sa, la mândra obârșie de unde a pornit...

„Crescit, decrescit, în eodem sistere nequit.”

Astăzi, mulțumită marelui geniu al Românului, neamul nostru, mînat de această vecinică putere propulsivă,

progres numită, urcat-a Panteonul, de unde încântat și răsfățat își poate bate joc de tircolele și neputincioasele svircoliri ale celor ce cutezanță au a călca în pașii lui.

Da-mi voie Domnule Redactor, să mă urc și eu pe vârful cel mai înalt al Parnasului și să privesc cu mândrie în jur.

Ochii-mi nu ved, urechile-mi nu aud răutate, nici nedreptate, nici durere, nici întristare. Totul e bine la noi, totul e splendid. Toate sunt fără umbră, toți sunt fericiți.

Priviți, mă rog, încotro ochii voștri zare pot cuprinde.

Nervul vieții românești vigoros este. Pulzul cu inverșunare bate. Viața noastră religioasă, politică, culturală, literară, socială, se agită, fără astimpăr, în direcțiile cele mai salutare. Procesul sănătos al variilor mișcări actuale tinde spre izbânzile și plâzmuirile cele mai prodigioase și mai bine-făcătoare.

Avem, slavă domnului, de toate cele bune.

Avem *curent politic* sănătos, pornit pe ogașa cea mai nimerită. Avem *căr-maci politici* la nivelul desăvirșitei emancipări, cărora poate numai nițică elixir de viață eternă le mai lipsește, pentru-ca pe urma lor, Românul în vecl să nu piară.

Curentul politic sănătos, *pasivitatea* este. Dovadă vie de românească vitejie. Pasivii noștri conducători politici, bravă biruință au raportat prin „apelul” lor de mai anul trecut. Cuvântul lor răsunat-a până la cea din urmă colibă românească, și la urna *alegerilor* de atunci, puu de nație piciorul n’a pus. Sfânt e cuvântul corifeilor noștri naționali în fața opincei ca și în fața cărturarilor, cari toți cu pasivitate muncit-au la alegeri într-o stințenia acestui cuvânt.

Pildă poporul de pretutindenea, și pildă mai apropiată bravii noștri preoți din Ocna-Sibiului.

Da, pentru-că în pasivitate zace farmecul mântuitor de primejdii naționale și ducător la liman.

De giabă. În politică trebuie să fii prudent și — oportunist. Graba strică treaba.

Pasivitatea își are noțma neclintită în constelațiile politice actuale.

Va veni ea vremea și pentru *activitate*. Ungurii se îmblânzesc pe zi ce merge. Potopul proceselor din zilele trecute încă ne dovedesc. Deci să mai așteptăm.

Adevărat că erau vremi — vremi de duioase amintiri — când în dietele Ungariei răsuna chiar și glasuri românești, ear, încetul cu încetul, astăzi am halăduit până acolo, încât nici coarda națională să n’o mai atingi în parlament, căci te iau de pe picioare fiii lui Árpád. Dar asta doar e progres... Și nădăduim să fie timpuri și mai splendide pe când vom fi și noi activiști.

Sau cum credeți? Așa-i că noi alergăm cuceritori înainte, ear Ungurii se dau bătuți pe toate terenele față de vitejia noastră pasivistă? Deci să mai durmim nițel. Așa câteva decenii. Și să vezi apoi, când 20—30 de deputați români, ca smeiți se vor arunca în acel „templu gotic al Nedreptății” (vorba unui savant român), ce se numește

Parlamentul unguresc. Un junghiu de amarnic regret te cuprinde, gândindu-te că, nouă, generației actuale, poate nu ne va fi dat a gusta din elanul național ce va să fie...

Și până atunci însă să tragem te-leaga. Unul hais, altul cia. Căci altfel rămâne în glod.

Și până una alta, să ne mulțumim și cu mișcările din *congregațiile* comitatense. Așa glăsuiește rețeta pasivistă. Ear noi sibieniți, și în punctul acesta stăm perfect, precum ni-a arătat, mai deunazi, nu știu cine în „*Drapelul*”...

Dar să lasăm politica. Să ne îndreptăm privirile pe alte plaiuri surizetoare ale vieții românești.

Avem noi sibieniți și alte isprăvuri inveselitoare de inimă.

Avem așezăminte *culturale* de cea mai înfloritoare specie: Asociație, Concordie, etc. Avem plâzmuiri *literare* de cea mai avintată cutezanță: Enciclopedie, scrieri „teologice”, istorice, etc. Avem gazetărie și literatură periodică spriginită și citită.

Ear în *biserica* la noi nu ignoranța, nu cocoțarea deșartă, nu lăcomia, — ci virtutea creștinească, lumina, știința, geniul binelui, al progresului și al bunel rinduelli împărătește. Căutați, mă rog, și veți vedea.

Și cum oare înfățișa-voiu mai nimerit signatura stărilor noastre religioase-morale în deobște, decât reamintind aci un cuvânt pastoral, auzit mai anul trecut în biserica dintr’o comună apropiată de Sibiu. Cuvânt, din care și astăzi mă inghimpă în ureche fraza arhierului: „O mare durere a cuprins sufletul nostru aflând că, în multe părți ale archidiecesei, poporul nostru, biserica vie a Domnului, pe zi ce merge slăbește în religiozitate și în privința materială...”

Dar să n’alergăm în provincie după mângăere religioasă. Ne putem lecui și acest pesimism cu pildă din loc. Poștiți, mă rog, cu mine la biserică.

Nu știu cum era practica pe vremea fiertatului Miron, care, precum ne aducem aminte, nu se prea indeltnicea cu d’alea sfinte. Știu însă, că azi, când Mitropolitul nostru — spre laudă-i fie zis — odată nu lipsește dela sfânta maica biserică, — catedrala lui Simtion are onorul a cuprinde în sine totde-auna câte 10—20 de oaspeți, „inteligenți”, cucernici, robi cu frică de Dumnezeu în sin...

Toate bune și frumoase. Dar de unde oare aceste splendide stări de lucruri? De unde amarnicul bine ce se revărsa din toate unghiurile asupra capului nostru?

Păi minunea zace, precum v’am spus, în fericita combinație a celor mai impecabile daruri și atribute ce infrumuseța pot o nație pământească.

O Sibiu, oraș vestit!

Când mă gândesc, că ție-ți revine patrimoniul a toată fericirea, căci, repet, tu porți grindeul carului nostru cultural-național; când mă gândesc, zic, că specialitate sibiană este întreg povoiul de virtuți ce se abordează aci,

s’ar putea oare, sibieniți să nu ne batem cu amendoi pumnii în pieptul nostru de aramă?

Avem, mă rog, la frinele treburilor românești lamura *inteligentei* noastre. Înțelepciune, altruism, interesul obștesc e scris în fruntea tuturor celor din capul vâlmășelilor noastre vitale publice.

Din Dietă.

— *Sedința din 2 Martie* —

Înainte de zi ministrul president Széll Kálmán a făcut două raporturi: despre lichidarea între Ungaria și Croația și despre consulatul din Tientsin.

După aceasta mică digresie dela ordinea de zi, s'au trecut la desbaterea proiectelor militare. Întâiul orator a fost liberalul *Streiter Alfred*.

A fost ascultat cu multă atenție. Poziția de mare putere a statului o ține numai atunci de corectă dacă servește scopurilor națiunii și dinastiei. A fost viu aplaudat când a apreciat raportul dintre națiune și dinastie, pentru-că ceea-ce este spre fericirea națiunii este și spre a dinastiei și dacă națiunea e tare și dinastia e tare. Consimte cu Szemer Miklós cu privire la cele spuse despre instruirea armatei, numai atunci vom avea armată bună și vitează, când în locul paradărilor soldații vor fi instruiți să fie buni țintși.

După dînsul a vorbit kossuthistul *Benedek János*. Obicnutele exagerări și clișee kossuthiste au fost din nou reeditate terminînd a depus și dînsul un proiect de conclud, între ovațiile partizanilor săi.

Ședința s'a terminat la 3 ore.

Ce se petrece în Balcani.

Uciderea consulului rus.

Ziarul „Zeit“ află din Constantinopole că se avonește acolo cum-că consulul rus din Mitrovița (Serbia Veche) a fost asasinat. Agenția Română însă desminte această știre.

O nouă notă română despre Macedonia.

În nota oficială română pe care o publică „Politische Correspondenz“, se zice că România, este foarte satisfăcută de reformele propuse și că sunt potrivite pentru asigurarea liniștii în Orient.

România a spriginit în totdeauna status-quo și a întreținut mereu bune relații cu marile Puteri și cu statele vecine. A fi o greșală să se favorizese o naționalitate sau alta în aplicarea reformelor.

Este de remarcat că numărul românilor macedoneni (cuțo-vlachilor) e mult mai mare de cum s'a spus până acum.

Cu învoirea sultanului, dînsul stau de mult timp în strînsă raporturi cu conaționali lor din România. Cuțo-vlachii merită considerațiune în aplicarea reformelor.

Germanii despre comunicatul rusesc.

Un ambasador din Berlin a spus corespondentului ziarului „Neue Freie Presse“ că comunicatul rusesc e adresat nu atîta guvernului bulgar cât opiniei publice din Bulgaria.

Rusia, declarînd că n'ar vărsa nici o picătură de sânge pentru liberarea Macedoniei, continuă politica țarului Alexandru III care a fost în toată viața sa îndurerat pentru sângele rusesc risipit în războiul contra Turciei.

Țarul Nicolae nu e panslavist.

În adevăr, Rusia a fost aceea care a voit să propună reforme pentru Macedonia însă a ținut ca în această inițiativă să-și ia de tovarășe pe Austria.

Comunicatul rusesc nu exclude probabilitatea unor noi reforme.

Acum când Bulgaria a pierdut orice speranță de întinderea teritorială, va cere să fie ridicată la regat. Dacă se va face ear liniște în Bulgaria poate cei din Petersburg vor sprigini realizarea acestor dorinți.

Rușii spre Bosfor.

Se telegrafează din Constantinopole că sosind acolo din Marea Neagră un vapor

englez, căpitanul acestui vapor a declarat că a întâlnit o mare flotă rusă, de douăspre-zece cuirasate, la distanță de 50 de mile de intrarea Bosforului.

Rușii contra Bulgarilor.

Ziarul „Zeit“ primește din Constantinopole o depeșă în care se spune că consulul rus din Macedonia chiamă pe notabilii și agitatorii bulgari și i îndeamnă să stea liniștiți și să aibă încredere în reforme de oare-ce astfel, Turcia i-ar zdrobi cu învoirea Europei.

Știrea aceasta a făcut mare impresie la Sofia.

Italia despre Macedonia.

Sub-secretarul de stat al Ministerului de externe italian, dl Al. Baccelli, a declarat în Camera că în curînd se vor publica documente diplomatice despre chestiunea macedoneană.

„Casa Națională“.

Mult și de multe-ori s'a scris deja despre casa asta, mîndria noastră a Aradnilor, — și dacă din nou ne ocupăm de ea, e pentru-că avîntul țării l'a luat ne impune s'o facem, e pentru-că numai acum începe a se desfășura însemnătatea rolului ce are să joace în mișcările culturale ale poporului român.

Săptămîna trecută s'au aranjat aici de către harnicii noștri meseriași două petreceri mari: una exclusiv pentru meseriași și inteligință, și una pentru țărani.

S'au mai aranjat și până acum astfel de petreceri, dar mai rar, mai nesuccese, mai ales cele ale țărănilor. Era și natural. Ne avînd local propriu unde să le aranjeze, erau siliți să închiriese sala unui otel oarecare, și că otelurile aceste n'au fost, și n'au putut fi de rangul I e de sine înțeles. Spesele mari abia se puteau acoperi din venituri. Cu petrecerile țărănilor stam și mai rău. Se aranjau petreceri în care-va birt pustiu. Inteligința firește în astfel de impregiurări nici nu și-a putut manifesta interesarea sa de soartea poporului de rînd, căci nu putea să se înfățișeze într'un birt de rînd. Dar nici țărani nu luau toată parte. Mai ales că erau și aceste costisitoare și de multe-ori sgomotoase. Beutura era la mîna. Țăranii aveau prilej bun să-și scumpe setea, și sub influința beuturilor consumate și jocul lua de obicei un caracter mai turbulent.

De când avem „Casa națională“ lucrurile s'au schimbat radical. La petrecerile populare dela început numai o parte a țărănilor luau parte. Cu lucrul însă într'atăta au îndrăgit casa asta, încît poți zice că abia este țăran care să nu fi fost cel puțin de 2—3 ori la petrecerile populare.

Mai ales petrecerea din urmă a fost o manifestare eclatantă a dragostei ce au toți pentru „Casa națională“. Peste 200 de părechi de țărani se înșiraseră la joc vesel. Abia mai încăpeau cei cari au întârziat. Inteligența care s'a prezentat în mijlocul lor a fost bine primită. Cu atîta drag luau țărani aceia la cunoștință, că nici ei nu sunt părechi, „că domni“ se interesează de petrecerile lor.

Așa cum își face acum „Casa Națională“ calea, are să ocupe un loc foarte însemnat în istoria culturii noastre. Astăzi se aranjează trei feluri de petreceri: *Serata boheme* — pentru inteligență, petreceri pentru meseriași și joc și teatru pentru țărani, și astfel se va împlini dorul celor cari au zămislit ideea ridicării ei: Să fie un far luminător, asupra căreia să se îndrepte privirile tuturor în cîsurile de nevoie.

La Redacție.

— Raze de primăvară. —

Și ast-mîne o să putem eși din aerul greu al redacției, afară în natura frumoasă a lui Dumnezeu... Ast-mîne iarăși e primăvară. Cum o să ne perdem prin pădurea verde, prin câmpiile înflorite, și o să ne aruncăm în iarba moale pierzîndu-ne cu privirea în zarea albastră, în nesfîrșitul cerului senin... Urmărind sborul ușor al norilor vom visa iarăși de vremile copilăriei dragi, când alergam după fluturii, veseli, neștiutori de ale vieții dureri... Cu mîinile încruciate sub cap, întinși pe peștelea frumoasă o să visăm iarăși de ochi dragi...

O ploaie de raze calde se revarsă peste masa de scris. Acoperită ce e cu gazete, cărți, hîrtil de manuscrise, corecturi, abia își găsesc razele loc... aluneacă peste

cărți și fol jos pe covor tăiînd o dungă vie prin aer.

Atîta poezie e ascunsă în aceste raze întâi de primăvară!... Îmi scald mîna în marea străvezie de lumină. Par-că o mîna dragă te desmiardă dulce, atît de bine îți face căldura... Inchid ochii și visez. Nu sunt în redacție, ci departe undeva, lângă fereastră deschisă, ascuns după perdele albe, și ascult cum Ea dă expresie bucuriei că a relinviat firea... Suntem prieten. Nici nu mai știu de când. De ani de zile, de ieri s'au poate numai de ast... Și cum visez așa, mă cuprînde dorul — realității visului. Atît de grea mi se pare povara singurătății...

Singurătatea! Trebuie să zîmbesc. Îmi vine în mînte o vorbă veche, un răspuns nostim.

— Îți place singurătatea? întrebare o damicea de un tinăr.

— Nespus! Îi răspunsese acesta, — dar numai în societatea d-tale.

Da, e un vis frumos: un castel singuratic în mijloc de bradet și nimeni cine să vă conturbe cum admirăi taina plină de vraja a aceste tăceri... Nimeni nu mai e p'acolo, decît tu și Ea...

Soarele se înalță. Razele devin mai bogate și calde — dînd tuturor viață. Lucrul merge mai ușor, mai vesel...

Fică binefăcătoare a naturii, — primăvară. Revarsă asupra noastră darurile tale bogate de doruri mari, visări dragi, nădejdi scumpe... Vinol vino! Să ne putem iarăși perde prin pădurea verde, prin câmpiile înflorite, și aruncîndu-ne în iarba moale, urmărind sborul ușor al norilor, să putem iarăși visa de ochi dragi...

I. S.

NOUTĂȚI.

ARAD, 3 Martie n. 1903.

Festivalul aranjat de tinerimea universitară română din Cluj a reușit după cum se scrie, splendid.

Întreg programul concertului a reușit nu se poate mai bine. Publicul numeros, tot ce Ardealul are distins și-a dat pe ziua de 1 Martie întâlnirea în sala Redutei și a aplaudat cu frenesie pe concertanți. S'a urmat apoi dansul, până dimineața.

Vom reveni.

Rectificare. „Luceafărul“, în numărul 5, primit ieri, scrie următoarele:

„Serată Bohemă“. În numărul trecut al revistei noastre am amintit despre seratele ce aranjează inteligența din Arad, numite: Serate boheme. Comentarii, ce l-am făcut acestei știri a fost inofensiv și isvořit din judecată obiectivă — secundată, ce e drept, și de puțină desorientare, — dar la nici un cas pătimeșă, că noi am greșit și pe viitor cu isonul leaștăiți spăla-ne vom. De astfel credem a nu greși, când ne considerăm deja de ertați — espîndu-ne destul de greu păcatul, prin pisătoarea notiță din „Tribuna Poporului“ (18 Febr.). Să ni-se deie ertarea cuvîntă deci, căci: „nu este om, care să fie tiner și să nu greșească“ — ca pe urmă să-i pară rău, că a pierdut o ocazie de-a fi — „mai domol“.

Luăm act; și trimitem amicilor dela „Luceafărul“ o frățească salutare!

Un vechiu ziar vienez. În biblioteca imperială din Viena s'a dat peste câte-va numere ale ziarului intitulat „Posttägliches Mercurthum“ apărut la 1703.

Formatul era în patru. Textul german e amestecat cu cuvintele franțuzești. Are corespondențe din Roma, Veneția, Geneva și Colonia, ceea-ce e extra-ordinar pentru timpul acela când Europa întreagă era în războiu în Nord, Nord-Est, ear în sud lupta pentru succesiunea pe tronul Spaniei se întrîdea în lini de foc din Italia peste alpi și până în Țările-de Jos.

În articolul de fond, directorul ziarului e tare supărat pe principele electoral al Bavariei, Max Emanuel, pentru-că se aliase cu Ludovic XIV cum mai târziu un urmaș al lui se aliase cu Napoleon I, în contra împăratului. Principele electoral e acuzat că s'a lăsat să fie cumpărat cu 80.000 de lire de Curtea din Versailles.

Difterie în Timișoara. După-cum se scrie din Timișoara, grozava boală epidemică grăsează în mare măsură acolo. Dif-

teria își culege de astă-dată jertfele din cel mari și adevă în școlile medicilor și sarmele militarilor. Și în prepararea s'a stat a devenit de vre-o câte-va zile și mică boala. Direcțiunea a depărtat grîm pe cel bolnav și a desinfectat toate sălile încă și portarul institutului s'a îmbolnăvit. Prelegerile s'au sistat de Vineri și cea-mare parte a elevilor a și plecat acasă. În spitalele militare s'a înmulțeste și numărul bolnavilor de difterie.

Și dincolo de mormînt. Soția lui Oros Arpád, funcționar la fabrica de șampanie Francois s'a bolnăvit zilele a repentin. Au dus o în Rokus unde a vre-o câte-va ceasuri a murit. După-cum pus o pe catafalca, pe Oros nu l-au vădit mai mult. Sămbătă dimineața a primit poliția o scrisoare cu iscălitura lui Oros care între altele scrie și următoarele:

„De e posibil, vă rog să puneți în nevasta mea, poate a murit. Mă voi arunca în călea trenului, sau la Promeniada, sau la Kőbánya“.

La ameză i-s'a și anunțat poliția că Oros Arpád s'a aruncat înaintea trenului de povară dela Kőbánya, care l'a călcat de moarte. Cadavrul nefericitului om a fost în spital.

22 ani nevinovat în temniță.

Nu de mult s'a scris despre cazul tînărului grecului Georgiu Papadopolus, care a stat 22 ani în temniță până când s'a descoperit nevinovăția. Știrea a făcut senzație mare în lumea întreagă dar cu descoperirea a produs mare consternație în cercurile juriilor din Grecia. Nefericitul om a petrecut cea mai bună parte a vieții sale în temnița grea, din greșala judecătoriei. Acum el e eliberat, preotul din comuna lui face descoperiri înspăimîntătoare. Țăranul a fost condamnat pentru-că după-cum să spunea și-a dus nevasta într'o noapte pe un pod și de acolo a trîntit-o de o stîncă ce stătea afară din apă, așa încît o murit îndată. Acum după atîția ani petrecuți în robie amărit, singurul martor ocular al cazului, a mărturisit preotului, că în noaptea aceea a văzut, cum s'a aruncat nevasta în apă. Ca să vădă, el s'a ascuns în umbra unui platan prin ce a speriat calul într'atăta, că acuma început a da din picioare și alergînd până la ferm cu femeia care era în trăsură, acuma a aruncat-o în adîncime. Pe atîncît a fost frică să mărturisească aceasta și de acuma până acum n'a vorbit despre cazul îngrozitor, pentru care nefericitul Georgiu Papadopolus a stat nevinovat 22 de ani în temniță.

Kubelik — mire. O știre senzațională s'a aduce din Viena. Ian Kubelik renumitul artist de vioară s'a logodit cu soția divorțată a unui magnat maghiar, care e fiica unui jude de tablă din Dobretin și e răuă cu ministrul president Széll.

Despre detaliile logodnei interesante se depeșează dela Viena următoarele:

Bohemul Ian Kubelik renumitul artist de vioară s'a logodit cu contesa Mariana Csáky. În Viena nu s'a știe nimic despre contesa Csáky și jurnalele din Viena și Budapesta au cerut informații despre născerea lui Kubelik. Aici apoi au aflat că contesa Mariana Csáky e fiica lui Széll Farkas presidentul tablei din Dobretin.

Mariana Széll în 1898 s'a maritat cu contele Coloman Csáky, fiul conțelui Rudolf Csáky. Casătoria aceasta n'a fost fericită, deja anul trecut au cerut ambele părți, desfacerea căsătoriei. Aceasta s'a despărțit, dar cu învoirea bărbatului judecătoria a permis ca soția divorțată să poarte numele de contesa Csáky.

Ian Kubelik a umbat și prin Dol anul trecut cu ocaziunea unui turneu artistic. Atunci și-a văzut prima dată mireasa. Kubelik a fost odată oficios la casa presidentului de tablă Széll Farkas. Aici a făcut cunoștința contesei Mariana Csáky și s'a îndrăgostit de femeia frumoasă, și inteligentă. De atunci stătea mereu în legătura telegrafică.

Vineri seara a fost concertul lui Kubelik sub decursul concertului și-a călcat idealul între ascultători. Terminîndu-și piesa cu mare grabă s'a dus îndată la corăbă. Au povestit apoi și înainte de a trece 24 ore s'au și logodit. Peste un an se vor cunoaște.

Kubelik acum va fi de 23 ani, mirena e mai tînără cu un an.

Toți știu, că sămânțele de năpî de nutreț, ale lui Mauthner sămânțe impregnate dau roadele mai bogate, că sămânțele de verdețuri ale lui Mauthner produc zarzavaturile mai bune și că din sămânțele de flori ale lui Mauthner cresc florile cele mai frumoase. — Cu un cuvânt: Sămânțele lui Mauthner sunt cele mai bune, depositul cel mai mare și prețurile nimitor de ieftine.

Arestarea mai multor anarhiști. Se anunță din New-York. Cu ocaziunea sosirii aici a dlui Roosevelt, care este așteptat astă-seară, poliția a luat măsuri speciale de siguranță, temându-se ca nu cumva anarhiștii să pregătească vreun atentat. Ea a operat mai multe arestări, printre care pe un oare-care Francisc Hirtzel, aflat la o bandă anarhistă, care ar fi complotat asasinarea diferiților șefi de stat.

Principesa Luisa s'a împecat cu mama sa și a plecat din sanatoriu. Cele două mame, mama și fiica-sa, s'au întâlnit la Lindan. E probabil că în curând curtea de Toscana va reprimi definitiv pe fiica răătăcită. Condițiile se zice că sunt ca princesă să nu se mai întâlnească cu Giron. Dar atunci la ce a făcut întreg scandalul?

Moda lunii Martie. De sigur, plăcută și frumoasă e moda, care se apropie spre noi pe aripele primăverii. Paltoanele de iarnă se retrag la repaos pe un an și locul lor îl iau ușoarele vestimente de primăvară și bluzele de dame pline de parfum ademenitor. Vezela dispoziție domnește în urma primăveratecelor raze de soare, ear *toaletele de stradă* își reiau din nou rolul dominator. — Pofțiți numai, cetiți ultimul anunț al marelui pravălii alui Vilhelm Porter din Piața-Libertății. Ne dă anume de știre că i-au sosit *foști articli de primăvară*. De altcum vorbesc din destul și vitrinele și, privindu-le, ne convingem din nou, că firma — Porter e la culmea memoriei sale. S'a provăzut abundanț pe acest sezon cu cele mai frumoase noutăți și, pe lângă-*ieftinătatea* ori căruia articolu, *esperiam* marele asortiment. *Ghete, cămeși, pălării, articli de vestimente, cravate*, cu un cuvânt totul ce privește moda pentru femei și bărbați, e bine reprezentant, și pentru aceasta recomandăm părții publicului din Arad și provinciă aceasta firmă.

PARTEA LITERARĂ.

Din viața lui Papiu Ilarian.

După terminarea revoluției dela 1848, în care Papiu luase pa te ca tribuu alăturiu cu Avram Iancu prefectul și cu Buteanu, în toamna anului 1849, el își dă demisia „de diregătoriu de inspector al Cercului Blaj” și se pregătește să plece la Viena, pentru a-și continua acolo studiile de drept întrerupte odată cu izbucnirea revoluției. Dar părăsind postul de inspector care i-se dăduse după pacificare, el împreună cu familia sa rămânea fără nici o resursă: Ioan Pop, tatăl lui Papiu, fusese, deși preot, spânzurat la Turda de Unguri în 1849, în Martie, averea îi fusese distrusă și soția și cei patru copii ai săi, Alexandru și trei fete, rămași pe drumuri.

Atunci, în toamna lui 1849, Papiu călcându-și pe inimă, căci era foarte mândru, și mai mult de durerea de a vedea pe mama și pe surorile lui prin ușile oamenilor, facu o petiție către Francisc Iosif I. prin care cerea o gratificare pentru dînsul, mama sa și surorile. Această petiție pe care din fecior o avem în copie (scrisă de însuși Papiu) e plină de cea mai cumplită durere unită cu cea mai nobilă demnitate. Papiu nu cere „milă” ci „răsplată”. El motivează petiția sa prin moartea tatălui său, fără care lucrul el n'ar fi cerut nici odată dela împărat vre-un „*Cnaden-Gehalt*”; el arată în petiția sa că tatăl său a luptat pentru tron și monerchia Habsburgică „mit Wort und That”, dar inimosul preot „căzu în fine în mânilor (ale Ungurilor) și trebui să moară moartea

martirilor”. El (preotul) lăsa încă „o vânduă nemângăiată și patru copii lipsiți de pâine și adăpost, dintre cari copiii unul (e) cel ce stă plin de respect la picioarele sfântului tron al Majestății Voastre”. De aceea el cere acordarea unei gratificații pentru muma și surorile sale, iar pentru dînsul aprobarea unui stipendiu din fondurile private ale Consistoriului liceului academic din Blaj, pentru a-și putea continua în pace studiile juridice la Universitatea din Viena.

În adevăr, această petiție a lui Papiu avu un rezultat satisfăcător, căci în 23 Ianuarie 1853, într'o scrisoare adresată lui Vasile Pop, fostul paroch al Budiului-de-Câmpie, cumnatul lui Papiu, de către Ioan Faur, profesor din Blaj, se vorbește de bursa acordată de Consistorul din Blaj lui Papiu la Viena și de continuarea ei la Padua, unde viitorul nostru istoric se găsea în Ianuarie 1854, dar unde nu i-s'a continuat.

Odată cu petiția însă, Papiu înaintă împăratului și o adeverință, una dintre cele mai dureroase care s'au văzut vr'o dată și al cărei text îl avem atât în românește, și acesta e originalul, cât și în traducerea nemțească făcută de Papiu a o alăturiu la petiție de mai sus am lăsat neexplicate unele locuri pentru a fi văzute chiar din „Adeverința” ce urmează. Ea este importantă nu numai pentru a arăta rolul lui Papiu și al tatălui său în 1848, dar și pentru credincioșii împăratului din Viena, îndurate dela adeverință stăpânitorii din Pesta.

La 1 Octomvrie 1849, protopopul tractului Pagacsa, George Crișan, împreună cu bătrânii satului Budeiul-de-Câmpie (Mező-Bodon), dau o *adeverință* văduvei preotului Ioan Pop din Budeiul-de-Câmpie, despre „nefericita sa, a bărbatului său și a toatăi familii petrecanie, sub decursu rebellului — și ticăloasa sa stare de acum, vrînd a face destul dreptei cereri a acestei sărmane văduve”.

1. De obște este cunoscut că în a. tr. 1848, când încă Ungarii începuseră a da numai semne de rebeliu e, feciorul preotului din Budeiul-de-Câmpie, Alexandru Papiu, în întâi secretarul comitetului românesc apoi dregător administrativ în districtul Blasiului a fost unul dintre cei dintâi de națiunea română — care a pus toate puterile pentru a ținea pe Români în neclătita lor credință cât e împăratul. De aci au urmat neîntimpinată ură și gonire a dînsului și a părinților săi din partea rebelilor. Înaintea Rusaliilor anul trecut auzind Ungurii cum că tînărul Alexandru Papiu se află acasă au trimis dela Turda companie de soldați împărătești l. Budeiu — dar neaflându-l acasă — iară asupra preotului inquirend, neaflându-l în nemic vi-novat — afară de cheltuielile execuțiunii — avînd noroc cu soldații împărătești nu i-s'au făcut nimica. Dar în 17 Iunie 1848, lățindu-se din nou între Unguri vestea că tînărul Alexandru Papiu s'ar afla acasă, iară au trimis Ungurii dela Turda soldați Secui din Arieș la Budeiu și neaflînd tînărul acasă, au prins pe tatăl său preotul — de l-au dus la Turda — acolo cu batjocura în contra canoanelor, neștiindu-s; pentru ce l-au prins l-au ținut i arest în răstimp de patru luni).

2. După-ce în toamna trecută au pășit Magyarii la rebelione aprî tă, preotul din Budeiu au conferit mult foarte la spăsarea rebeliunei — îndemnînd pe popor, cu un noscuta sa popularitate la credință neclătita către împăratul și la sculare generală asupra rebelilo., cu aceasta au tras nu numai asupra feciorului său dar și asupra tatălui său atențiunea; din care pricină când au intrat Săcul pe Murăș și Câmpie, cum au intrat în sat, numai decăt au dat foc casei preotului frumos zidite numai de patru ani — i-au aprins stogurile, clăile de fân, și tot ce au avut în casă și pe lângă casă; era dînsul ca amărit prin îndelungata prinsoare, bolnav, numai atunci scăpat din întâiu arest, de abia au putut scăpa capul, cu familia împreună în pădure. După toate acestea pa-

rochul nu a încetat dela *propositum* său; dela neclătita credință către împăratul nu s'au abătut — aceasta cu fapta și cu cuvîntului au dovedit. Însă, durere, după rețararea trupelor împărătești, Parochul tot în cauza împărătească lucrînd, — prinzându-l Magyarii rebeli la Deagu l-au dus la Turda și l-au spânzurat.

3. Ce să ține de starea materială a numitului paroch, afară de veniturile bisericitei avea boi, oi care, căruță, plug și toate ce se țin de economie; după ce îl ucisă, așa l-au jefuit din tot ce au mai avut — încăt rămase văduva, afară de feciorul sau Alexandru Papiu, de două fete nemăritate, una de 14 ani, alta de 4 ani iară a treia măritată numai de 2 ani și asemenea jefuită — au rămas absolut fără nimica, au rămas în ușile oamenilor neavînd necum cu ce să-și ție vieață, dar nici cu ce să se îmbrace — necl vite, necl bucate, necl haine nu au scăpat din mîna rebelilor Magyari — era nefericita văduvă după ce cu două ale sale feteșoare s'au mîntuit viața după uciderea soțului său, trăgîndu-se la un frate l. Malomfaleu, de acolo la o nepoată l. Iklandumia, fură arestate prin vice judele Boer Károly, duse în Căpușu — de acolo între strage s'au transfereluit la concernentul Szolga-birou al tractului Pagacsa la Szacal, unde cunoscîndu-i-se nevinovăția, s'au slobozit la Budeiu —; acolo până în ziua de astăzi în cea mai mare sărăcie, mișețelate, golăciune cu featele sale își plînge gelnica sa stare.

„Acesti nefericiți toate acestea au suferit pentru neclătita lor credință către legiuitul nostru împărat”.

Budeiul-de-Câmpie. — În 1 Oct. 1849.

(s) George Crișan, protopopa tractului Pagacsa.

(ss) Cinspre-zecce bătrâni ai comunității greco-catolice din Budeiu.

Certificatul scris de chiar potopopa e întărit cu pecetea protopopiatului și de comisarul cesaro-crăesc Petter Mann al districtului civil Bettog, în 30 Ianuarie 1850.

Deci petiția făcută către împăratul Francisc Iosif în toamna lui 1849, trebuie să-i fi fost înmînată iarna, la începutul lui 1850, de oare-ce vedem că întărirea comisariului cesaro-crăesc e din 30 Ianuarie 1850.

În adevăr în „Index lectionum, quas se frequentaturum rite professus est Alexander Papiu ex Mező Bodon” se vede că Papiu e înscris în registrele Universității din Viena, facultatea juridică, la 12 Martie 1850, ceea-ce înseamnă că de-abia atunci reușise el să aibă rezolvarea petiției sale pentru gratificare și stipendiu.

Dar în cursul acestui an se vede că împăratul își aduse aminte și de alte merite ale lui Papiu față de tronul și dinastia austriacă, căci, cu data de 31 Decemvrie 1850 i-se face cunoscut lui Alexandru Hilarius Papiu, oficial, din partea consistorului Universității din Viena că „Seine K. K. Majestät hat mit a. (Her) h. (ö)hster) Entschliessung vom 21. August d. J. dem Alexander Hilarius Papiu, Rechtshörer an der Wiener Universität zur Anerkennung der Verdienste, welche sich derselbe während der letzten Revolutionsepoche durch Threue und Anhänglichkeit an die rechtmässige Regierung so wie durch seine patriotische Haltung und Wirksamkeit um den Staat erworben hat, das silberne Verdienstkreuz mit der Krone aller gnädigst zu verleihen geröhrt”, și că la 9 Ianuarie 1851 la 11 ore dimineața să se presinte în sala consistorială a Universității, spre a-și primi în mod solemn răsplata.

Cu această ocazie Papiu care încă din Septemvrie (1850) știa de hotărîrea împăratului își arată încă odată curajul și independența sa de caracter. În 1848 se luptase cu brațele, acum se luptă cu mințea, refuzînd, fără a produce mare supărare, de a purta medalia pe care Majestatea Sa bine-voise a i-o acorda.

La 28 Septemvrie st. n. 1850, Papiu scrie lui Bariș în Ardeal de hotărîrea pe care a luat-o împăratul de a medalia pe „mai bine de 60 inteligenți Români din Transilvania”, „pentru meritele lor către tron”. Și Papiu îndeamnă pe Bariș ca și pe toți ceilalți să nu primească medalie „dară nu pentru aceea că ar fi prea mică și mare, dar nu le primim pentru că noi ne-am bătut și ne-am vîrsat sîngele pentru împăratul și pentru drepturile națiunei, ear nu pentru stele și monede”.

La 26 Noemvrie 1850 Papiu își făcu răspunsul pe care avea să-l dea cuvîntării Rectorului în ziua de 9 Ianuarie 1851. El era în latinește. Papiu își schimbase puțin forma refuzului de a primi medalia: el o primea, dar nu vroia și nu putea s'o poarte:

„Primeșc, zice el, cu cea mai mare mulțămire crucea de argint cu coroana pentru merite, ca un semn al prea înaltei grații a Majestății Sale Sacratissime, dar, — pentru-că trebuie să plîng soarta politică a națiunii mele, care nici după atatea sacrificii aduse pentru Monarch nu e mai bună, — pentru-că trebuie să plîng pe tatăl meu, preotul, ucis de Unguri, pentru-că a apărât cauza cea dreaptă a Monarchiei, — pentru-că trebuie să plîng jalnica stare a mamei și a micuțelor mele surori lipsite de ori-ce ajutor omenesc, — în fine pentru-că trebuie să plîng trista ursită a mii de alți orfanii, ai căror părinți parte au căzut luptînd pentru împărat, parte, pentru-că au stat pentru Cesar, au fost zmulși prin felurite chipuri de moarte și națiunea noastră după-cum înainte de răboiu, tot așa și acum nelsemnată-e lipsită până acum de bărbați cu autori tate politcă, din sînul său, cari să poarte grija unor așa fel de orfanii și a națiunei întregi, — nu pot să port acest semn de bucurie, prea grațios mie acordat, până atunci când, fiind îndreptată starea națiunii mele, voi avea motiv să mă bucur”.

Ear în ultima redacțiune a acestui răspuns, alcătuită tot în latinește în ajutorul solemnității, Papiu schimbă pe: „nu pot să port acest semn”, în: „să-mi fie iertat prin voi, bărbați magnifici și clarissimi, această decorațiune pentru merite a o purta pîn'atunci acoperită cu vălul de tristețea, până ce fiind...” (restul ca mai sus).

(„Convorbiri literare”) V. Pirvan.

POSTA REDACȚIEI.

G. B. D. București. Măne se expediasă.

Red. respons. Ioan Russu Șirianu. Editor Aurel Popovici-Barciann.

Insertiuni și reclame.

Institutul de spălătorie și călcare FRANCISC GROSZ, ARAD, strada Kápolna nr. 3,

spală și întărește pe lângă prețurile următoare: 913 3-4

1 cămașă de bărbat	24 și 28 fl.
1 păr. de manșete	8 „
1 guler	4 „
1 piept	12 „
1 cămașă de culcat	16 „
1 păr. de ismene	16 „
1 rochie de dame	40 „
1 haină	cor. 1.—
1 prosop	8 „
1 batistă	4 „
1 pieptar bărbătesc	40 „
1 față de perină	12 „
1 față de paplomă	20 „
1 șarșaf	20 „
1 față de dună	26 „
1 față de masă	16 „
1 servietă	4 „
1 păr. de ciorapi	6 „
1 blousă de dame	50 „
1 perdea	cor. 1.20 „

Comandele din provinciă se execută grabnic și prompt.

